

مخالفت امیر کبیر با نفوذ انگلیس

۲۶ اردیبهشت ۱۴۰۵ ساعت ۷:۴۵

رفتار و مواضع میرزا تقی خان امیر کبیر در برابر شیل وزیر مختار انگلیس نشان می‌دهد که مقاومت او در برابر نفوذ سیاسی و حقوقی انگلیس، یکی از عوامل اصلی تشدید فشارهای خارجی و درباری و نهایتاً زمینه‌ساز عزل و قتل او بود.

با آغاز سلطنت ناصرالدین شاه و صدارت امیر کبیر، سیاست خارجی ایران وارد مرحله‌ای تازه شد. امیر کبیر تلاش داشت اصل حاکمیت ملی و استقلال دولت ایران را در برابر قدرت‌های خارجی، به‌ویژه انگلیس، تثبیت کند؛ رویکردی که با منافع و شیوه عمل نمایندگان انگلیس در ایران در تعارض مستقیم قرار گرفت:

«مهمترین واقعه دوران مأموریت طولانی شیل در ایران آغاز سلطنت ناصرالدین شاه و صدارت میرزا تقی خان امیر کبیر و سپس عزل و قتل اوست شیل از آغاز صدارت امیر کبیر بواسطه اعمال قدرت و روش اصولی او با صدر اعظم جدید اختلافاتی پیدا کرد. این اختلاف ابتدا بر سر انعقاد قرارداد مورد نظر انگلستان در باب غلام و کنیز سیاه رخ داد زیرا انگلیسیها میخواستند در پوشش مقاصد انسانی و مبارزه با تجارت برده حق تفتیش کشتیهای ایرانی یا کشتیهای عازم بنادر ایران را در خلیج فارس به دست آورند و امیر با اجازه تفتیش کشتیهای ایرانی که مغایر استقلال و حاکمیت ملی ایران بود مخالفت میکرد. اختلاف دیگر امیر کبیر با وزیر مختار انگلیس بر سر مداخلات استیونسن سرکنسول انگلیس در تبریز روی داد. یکی از این موارد دخالت‌های بیجای استیونسن در کار آرامنه تبریز به عنوان حفظ حقوق مسیحیان بود که امیر پس از صدور دستور اکید به محمدرضا خان فراهانی وزیر وقت آذربایجان درباره جلوگیری از این مداخلات به شیل وزیر مختار انگلیس نوشت نظر به مصالح چند از مقتضیات ملکیه به وزیر آذربایجان دستور رفت که نه عالیجاه موسی استیونسن قونسول دولت بهیه انگلیس نه دیگری از منتسبان دول سایره باید مداخله در کار آرامنه تبعه دولت ابد مدت داشته باشد... لهذا مجدداً به جناب سامی زحمت میدهیم که آن جناب هم به عالیجاه قنسول بنویسد که چون اینگونه کارها از امور داخله این دولت علیه است و مقتضی مصالح ملکیه نیست که دیگری مداخله نماید لهذا از قرار حکم محکم اعلیحضرت ... مداخله در امور آرامنه تبریز ننماید. این طرز رفتار و ابراز قدرت و شخصیت امیر کبیر بر جناب شیل گران آمد و بطور مستقیم و غیر مستقیم در تحریکاتی که از طرف مهد علیا مادر ناصرالدین شاه علیه امیر صورت می گرفت شرکت جست مهد علیا برای جانشینی امیر کبیر از میرزا آقاخان نوری (اعتمادالدوله) که از زمان صدارت حاج میرزا آقاسی با سفارت انگلیس رابطه داشت حمایت میکرد. پس از آنکه امیر کبیر با دسیسه و نیرنگ از کار برکنار گردید و میرزا آقاخان نوری با چنین سوابقی جانشین وی شد ناصرالدین شاه به او گفت که در مقام صدر اعظمی ایران نمی تواند تحت الحمایه دولت انگلیس باشد. بطوری که لیدی شیل خانم وزیر مختار انگلیس در خاطرات خود نوشته است شاه به میرزا آقاخان ابلاغ کرد باید میان صدارت

و تحت الحمایگی سفارت انگلیس یکی را انتخاب نماید. میرزا آقاخان به سفارت پیغام داد و مصلحت جویی کرد. پاسخ شنید حمایت دولت انگلیس بر تاج کیانی برتر است اما تصمیمش بر قبول صدارت بود.»

منبع: محمود طلوعی، دو قرن نیرنگ: داستان تلخ سیاست استعماری انگلستان در ایران، تهران، نشر علم، ۱۳۸۰، ص ۷۶-۷۵.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/50326/انگلیس-نفوذ-امیرکبیر-مخالفت>